

ПРОФЕСІЙНИЙ ПОРТРЕТ ВИКЛАДАЧА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В МЕДИЧНОМУ І ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ ВНЗ

**І. Ф. Беленічев, С. А. Моргунцова, О. А. Рижов, Н. В. Бухтіярова,
С. В. Горбачова, В. П. Риженко**

Запорізький державний медичний університет

PROFESSIONAL PORTRAIT OF A LECTURER OF DISTANCE LEARNING IN MEDICAL AND PHARMACEUTICAL INSTITUTE OF HIGHER EDUCATION

**I. F. Bielenichev, S. A. Morhuntsova, O. A. Ryzhov, N. V. Bukhtiyarova,
S. V. Horbachova, V. P. Ryzhenko**

Zaporizhian State Medical University

У статті окреслено необхідність і проблеми підготовки викладачів медичних та фармацевтичних вищих навчальних закладів з дистанційної форми навчання. Сформульовано необхідні заходи, які необхідно провести для створення організаційно-методичних підходів підготовки викладачів. Висвітлено модель дистанційного курсу підвищення кваліфікації з підготовки викладача дистанційного навчання, яка впроваджується у Запорізькому державному медичному університеті й розроблена на кафедрі медичної та фармацевтичної інформатики.

The problems and necessity of training the lecturers of medical and pharmaceutical institutes of higher education with distance learning are represented in the given article. The necessary arrangements that should be conducted in order to create organizational and methodical approaches of lecturers training are formulated. A model of distance course of a professional development on training of distance education lecturer is reflected in the given article and is introduced in Zaporizhian State Medical University. This model is worked out at the Department of Medical and Pharmaceutical Informatics.

Вступ. У даний час у системі вищої фармацевтичної освіти наполегливого вирішення потребує проблема підготовки викладача дистанційного навчання. Постає питання: хто і за допомогою яких освітніх технологій буде навчати? Як підготувати методично грамотного викладача, щоб кінцевий результат дистанційного навчання на фармацевтичному факультеті не відрізнявся для роботодавця від очного навчання або навіть, з практичних навичок, перевершував його. У сучасному світі освіти вже понад два десятиліття на законодавчому рівні існує поняття про дистанційне навчання. Перші кроки по впровадженню дистанційної форми навчання в системі післядипломної медичної освіти було зроблено професором О. П. Мінцером. Перетворювач постулатів медицини в стрункий об'єднуючий потік, творець першої в Україні та колишньому СРСР кафедри медичної інформатики в складі НМАПО імені П. Л. Шупика, професор О. П. Мінцер, по суті, здійснив злиття інформатики та спеціальних предметів у підготовці сучасного лікаря, провізора, а також викладача вищої школи [1, 2].

© І. Ф. Беленічев, С. А. Моргунцова, О. А. Рижов та ін.

Основна частина. В ЗДМУ першопрохідцем цього напрямку в системі вищої медичної освіти є професор О. А. Рижов. Дистанційне навчання – це форма організації навчального процесу, в рамках якої організовується інтерактивна взаємодія як між тими, хто навчається, так і між ними та інтерактивним джерелом інформаційного ресурсу, що відображує всі компоненти педагогічної системи, а саме: мету, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання. Інтерактивна взаємодія здійснюється в умовах реалізації можливостей інформаційних і комунікаційних технологій: негайний зворотний зв'язок між користувачем і засобом навчання; комп'ютерна візуалізація навчальної інформації; архівне зберігання великих обсягів інформації, їх передача та обробка; автоматизація процесів обчислювальної, інформаційно-пошукової діяльності, обробка результатів навчального експерименту; автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення, організаційне управління навчальною діяльністю та контроль результатів засвоєння навчального матеріалу [3, 4].

З впровадженням дистанційного навчання з'явилися вимоги, що пред'являються до викладача

дистанційного навчання. Викладач дистанційного навчання повинен мати глибокі знання з запропонованого предмета, науковий ступінь у цій галузі знань, бути професійно підготовленим у галузі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), враховувати специфіку дистанційної форми навчання, а також знати і вміти використовувати психологічні особливості взаємодії зі студентами в процесі дистанційного навчання [5].

Викладач дистанційного навчання несе відповідальність за якість підготовки своїх студентів, яка підтверджується за системою державного ліцензійного іспиту КРОК. Тому він повинен бути добре підготовлений до процесу викладання методично і змістовно. При проведенні дистанційного навчання викладач повинен володіти методикою викладання предмета з урахуванням особливостей побудови навчального процесу у віртуальному середовищі, вікових особливостей учнів, професійної довузівської підготовки і бути готовим технічно до роботи з програмним забезпеченням і сервісами мережі “Інтернет”. З метою якісної підготовки викладача дистанційного навчання в ЗДМУ на кафедрі медичної і фармацевтичної інформатики спільно з НМАПО імені П. Л. Шупика регулярно проводяться курси підвищення кваліфікації за тематикою підготовки дистанційного викладача, використовуючи ресурси єдиного освітнього простору нашого університету.

Аналіз технологій проведення таких курсів і результатів іспитів дозволив виробити єдині кваліфікаційні вимоги до викладачів дистанційного навчання, які повинні бути одним з інструментів системи якості освітньої установи і могли б послужити орієнтиром для навчально-методичних програм підготовки викладачів дистанційної освіти в системі медичних і фармацевтичних вузів. У зв'язку з цим виникла потреба розробити організаційно-методичне забезпечення підготовки викладача дистанційного навчання, яке включає в себе модель дистанційного курсу для підготовки викладача до роботи в системі дистанційного навчання та опис етапів його проведення, а також методичне забезпечення дистанційного курсу на заняттях [6]. Подібна підготовка може проводитися на базах кафедр медичної інформатики та спеціалізованих кафедр, де буде проводитися дистанційний курс по предмету. Для створення організаційно-методичного підходу підготовки викладача дистанційного навчання необхідно попередньо провести такі заходи:

1) забезпечити матеріально-технічну і програмну базу для інтерактивного зв'язку “викладач-студент” і “студент-викладач” в системі дистанційного навчання;

2) розробити програму курсів первинної спеціалізації і підвищення кваліфікації з підготовки викладача дистанційного навчання;

3) провести курси підвищення кваліфікації з підготовки викладачів дистанційного навчання;

4) вказати групи компетенцій для викладача дистанційного навчання;

5) провести співбесіду та анкетування викладачів для відбору таких, що найбільш повно відповідають психологічним і методичним вимогам дистанційного навчання;

6) чітко сформулювати завдання перед викладачем дистанційного навчання;

7) скласти методичні рекомендації на кожне заняття для викладача дистанційного навчання;

8) розробити систему контролю знань студентів дистанційного навчання.

Проектуючи дистанційний курс, необхідно враховувати специфіку теми даного курсу, що поєднує в собі теорію і практику дистанційного навчання. Важливим є оволодіння слухачем на курсах підвищення кваліфікації не тільки певною сумою знань, а й навичками самостійної роботи з інформацією, способами пізнавальної діяльності, для чого доцільно залучення слухача в активну діяльність для вирішення навчальних проблем. Саме дистанційне навчання допоможе викладачеві відразу ж потрапити в нове навчальне середовище і сприйняти теорію і практику одночасно. Пройшовши через роль студента в рамках курсів, викладачам буде надалі простіше організувати дистанційний навчальний процес, враховуючи свій досвід навчання і маючи можливість аналізу позиції викладача і студента в процесі дистанційного навчання [9].

На початку проектування курсу розробнику важливо розпланувати формування необхідних слухачам компетенцій через відбір завдань на вимір кожної компетенції і необхідні для цього засоби комунікацій, методи і організаційні форми. Компетенція – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються по відношенню до певного кола предметів і процесів, необхідних для якісної продуктивної діяльності по відношенню до них [1].

Структурування змісту дистанційного курсу навчання проводиться відповідно до розробленої моделі дистанційного навчання, яка передбачає, що студенти не відвідуватимуть очні заняття. Вони можуть навчатися лише дистанційно, що, однак, не виключає систематичного опосередкованого контакту з викладачем та іншими слухачами. Модель – це будь-який образ, аналог (уявний чи умовний:

зображення, опис, схема, креслення, графік, план, карта і т. п.) будь-якого об'єкта, процесу або явища (оригіналу даного об'єкта), який використовується в якості його заміника. Оскільки модель відображає не всі, а лише основні, які цікавлять дослідника, властивості оригіналу, що пов'язані з завданнями дослідження і кінцевою метою використання моделі, то для моделі дистанційного курсу найбільш важливі розроблені на основі сформульованих компетенцій види контролю і сформовані на основі видів діяльності дистанційного викладача способи взаємодії викладача та студента [4, 8].

В даний час широко застосовується модель дистанційного навчання Е. С. Полат. На кафедрі медичної і фармацевтичної інформатики ЗДМУ також розроблена модель дистанційного навчання [7], яка включає в себе:

1. Учасники дистанційного курсу – декани, куратори, викладачі, студенти та слухачі.

2. Організаційна частина навчального процесу – розклад, графік виконання завдань, моніторинг активності, терміни навчання, адреси відправки контрольних завдань, електронний журнал успішності, поточна інформація, умови перездачі матеріалу в разі неуспішного освоєння курсу, вимоги до апаратного та програмного забезпечення, структура курсу, форми контролю.

3. Методична частина – навчально-методичні матеріали дистанційного курсу у формі тексту, відеофайлів, подкастів, графіків, таблиць, зображень тощо, глосарій, а також посилання на віртуальні лабораторії, віртуальні екскурсії, лабораторії віддаленого доступу й інші електронні ресурси мережі

Список літератури

1. Кремень В. Г. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору / В. Г. Кремень. – К. : Гнозіс, 2014. – 517 с.

2. Минцер О. П. Трансфер знань при дистанционных формах обучения / О. П. Минцер // Актуальні питання фармацевтичної та медичної науки та практики. – Запоріжжя : Вид-во ЗДМУ, 2008. – Вип. XXII. – С. 28–32.

3. Андреев А. А. Прикладная философия открытого образования: педагогический аспект / А. А. Андреев, В. И. Солдаткин. – М. : РИЦ “Альфа” МГОПУ имени М. А. Шолохова, 2002. – 168 с.

4. Лицензирование в Европейском Союзе: фармацевтический сектор / под ред. В. А. Ксенко. – К. : МОРИОН, 1998. – 384 с.

5. Пиддаев А. В. Болонский процесс в Европе / А. В. Пиддаев, В. Г. Передерий. – К., 2004. – 192 с.

6. Посібник для самостійної роботи студентів заочно-го відділення фармацевтичного факультету (дистан-

“Інтернет” по тематиці курсу. Бібліотека і медіатека – розділ, що включає мультимедійні матеріали до занять, енциклопедії, словники, посилання на літературу та інтернет-джерела, електронні бібліотеки, додаткові матеріали у вигляді електронних книг, статей.

4. Блок контролю знань студентів і слухачів – розділ контрольних завдань, що включає по кожному модулю поточні та підсумкові завдання (розробка моделі дистанційного курсу, розробка інструкції для дистанційного учня, складання навчально-тематичного плану дистанційного курсу із зазначенням видів контролю, розробка веб-квесту, проведення заняття за технологією “ситуаційний аналіз”, проведення віртуальної дискусії з дистанційними учнями, розробка шаблону рефлексії і проведення рефлексії, розробка конспекту дистанційного заняття, складання каталога посилань, ведення тематичного блогу в мережевому педагогічному співтоваристві, захист підсумкової роботи в режимі вебінару) із зазначенням термінів здачі завдань.

5. Блок інтерактивної взаємодії – розділ для здійснення спілкування, що включає електронну пошту (e-mail), форум, відеоконференц-зв'язок, сервіси спільного формування документів, блоги, делішес, дошку оголошень.

Висновки. Таким чином, у ЗДМУ розроблена і впроваджується модель дистанційного курсу підвищення кваліфікації з підготовки викладача дистанційного навчання, що відображає розроблені на основі сформульованих компетенцій форми контролю та засоби взаємодії викладача та студента або слухача курсу.

ційна форма навчання) / [І. С. Чекман, І. Ф. Беленічев, Н. О. Горчакова та ін.]. – К., 2009. – 154 с.

7. Рижов О. А. Педагогічна система післядипломної освіти провізорів на засадах технологій дистанційного навчання ЗДМУ / О. А. Рижов // Актуальні питання дистанційної освіти та телемедицини 2009 : матеріали Всеукр. наук.-практ. відеоконф., 16–17 квітня 2009 р. – Запоріжжя : Вид-во ЗДМУ, 2009. – С. 27–30.

8. Рыжов А. А. Декомпозиция учебной дисциплины как этап подготовки учебного материала для систем автоматизированного обучения / А. А. Рыжов, О. Б. Макоед, Н. А. Иванькова // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. праць. – К., 2005. – Вип. 35. – С. 266–271.

9. Сборник обучающих тестов по фармакологии / под ред. И. Ф. Беленичева. – Запорожье : Изд-во ЗГМУ, 2007. – 190 с.

Отримано 13.07.16